

Turkish Studies Language and Literature

Volume 14 Issue 1, 2019, p. 23-32
DOI: 10.7827/TurkishStudies.15085
ISSN: 2667-5641
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍️Received/Geliş: Şubat 2019

✓Accepted/Kabul: Mart 2019

This article was checked by intihal.net

HÜSEYİN SU'NUN DENEME YAZARLIĞI

Banu ALTINOVA*

*“Denemeler, kendini tanı, düsturunun
bütün ömre uygulanmasıdır.” (H.S.)*

ÖZET

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının öykü, eleştiri, biyografi, deneme yazarlarından olan Hüseyin Su, yazı hayatına Edebiyat dergisinde başlar. Daha çok öyküleriyle adından söz ettiren yazarın denemeleri de kendilerine has üslubuyla dikkat çeker. Yazı hayatına başladığı günden itibaren okumalarının, araştırmalarının, fikir telakkilerinin ürünü olan denemeleri, “Bir Yağmur Türküsü”, “Kalemin Yükü”, “Yazı ve Yazgı” adlarıyla üç kitap olarak yayımlanır. Hüseyin Su denemelerinde; insan, yazı, yazar, aydın, İslam, gelenek, toplumu yönlendiren aydınlar konuları üzerinde durur. Yazıyı, insanın bir iz düşümü olarak gören Hüseyin Su, insanın temel değerlerini ve eylemlerini yazıyla var etmeye ve ebedileştirmeye çalışır. Yazı mücadele etmenin ve umutsuzluğa karşı savaşmanın “silahı”dır. Yazarın denemeleri; insanın kişilik ve ahlak oluşumu, insanın körleşmesi, İslam ve Müslümanlık, gelenek, geleneğin sürekliliği; bir var olma aracı olarak yazı, yazarın yazma süreci, yazar, yazarın aidiyeti, yazarın ahlakı, Türk ve Batı edebiyatından yazarlar, aydın, topluma yön veren aydınlar; dil meseleleri gibi konular üzerine yazılmıştır. Denemelerinde fikir hayatımıza yön veren kişiler, dergiler, yazı, yazar, aydın, insan, türküler, dil gibi çok geniş bir konu yelpazesi vardır. Konularının çeşitliliği de onun çok yönlü, kültürlü bir yazar olduğunun göstergesidir. Eleştirel bakış açısına sahip olan yazarın kültürel yazılarının dikkat çekici özelliği, yazarın hiçbir zaman umutsuz olmaması ve her durumda soruna çözüm odaklı yaklaşmasıdır. Bu çalışmada yazarın denemeleri içerik ve biçim açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Su, deneme, yazı, yazar, eleştiri

Dr., MEB, E-posta: altinovabanu@yahoo.com

HÜSEYİN SU'S WAY OF ESSAY WRITING

ABSTRACT

Hüseyin Su, one of the story, criticism, biography and essay authors of Cumhuriyet Era Turkish Literature, starts his writing life in "Edebiyat Magazine". Where as the author is mostly mentioned for his stories, his essays having their own unique literary style also catch the attention. His essays that are the final products of his readings, researches and thoughts extracting from his very early writing life, are published as three different books under the names of "Bir Yağmur Türküsü", "Kalemin Yüğü" and "Yazı ve Yazgı". In his essays, Hüseyin Su emphasizes on human, writing, author, intellectual, islam, tradition and cultured who are steering the community. Writing is the "weapon" for fighting and competing against hopelessness. His essays are mainly about; personality and moral formation of human, blindness of human, Islam and Mohammedanism, tradition, sustainability of tradition; writing as an instrument of existence, writing process of an author, author, concerns of an author, morals of an author, authors from Turkish and Western literature, cultured who are steering the community; and subjects about language. In his essays he has a wide range of subjects as; cultured who are steering the community, magazines, writing, author, intellectual, human, ballads and language. This variety of subjects shows that he is a multidimensional, cultured author. Author has a criticizing vantage point. An important aspect of his cultural writings is that; he is never hopeless; and he is always focused on the solution in all cases. In this study the author's essays are observed in terms of content and style.

STRUCTURED ABSTRACT

The first edition of his first essay book, "**Bir Yağmur Türküsü**", was published by Hece Publishing in 1999 and the second edition was published by Şule Publishing in 2015. The book is formed by his compilation of essays that can thematically form the unity of a book, although they are published in various magazines. The book has two parts; "Bir Yağmur Türküsü" and "Güneşin Doğuşunu Seyre Gidenler". The first part includes essay, debate and criticism writings; the second part includes writings extracting from the books with an additional three pieces of theatrical writings.

The first edition of "**Yazı ve Yazgı**" was in 2014, the second was in 2017 by Şule Publishing. The book is formed by two parts called "Silahlı Sayfalar" and "Yazı ve Yazgı". "Silahlı Sayfalar" is formed by ten parts numbered respectively whereas "Yazı ve Yazgı" is generally formed by writings and texts having literal themes. The first edition of "**Kalemin Yüğü**" was in 2014, the second was in 2017. As stated by the author himself, the book is formed by his writings published in Hece Magazine in eighteen years time period. The author, presenting his studies and reviews in the axis of thinking, culture, arts and literature in long term, after his understanding about resurrection concept, reports his ideas and criticism about some persistent authors. He included reviews and studies about seventeen authors and poets who

are Atasoy Müftüoğlu, Mehmet Akif, Muhammed İktbal, Necip Fazıl Kısakürek, Fethi Gemuhluoğlu, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Nurettin Topçu, Yahya Kemal Beyatlı, Namık Kemal, Cemil Meriç, Cahit Zarifoğlu, Nazım Hikmet, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar.

In his essays, Hüseyin Su sees writing as a projection of mankind, and tries to create and eternalize the basic values and actions of mankind by writing.

Writing is the “weapon” for fighting and competing against hopelessness. His essays are mainly about; personality and moral formation of human, blindness of human, Islam and Mohammedanism, tradition, sustainability of tradition; writing as an instrument of existence, writing process of an author, author, concerns of an author, morals of an author, authors from Turkish and Western literature, cultured who are steering the community; and subjects about language.

An important distinguishing feature of the essay that is written about almost all subjects such as life, cinema, culture and philosophy, is “its way of writing” compared to other styles. Hüseyin Su is an original essay writer in terms of his subjects and approach to the subjects and the language he used. His act of writing starts moving from his fund of knowledge towards his vantage point. Irony occupies an important role as a way of wording in his essays. It is one of the essentials of the essay style that the author should have a great cultural reservoir. In most of his essays we see that a lot of authors, essays and books both from Turkish literature and world literature are included in detail.

An essay writer often employs direct or indirect quotations for to support his ideas. Hüseyin Su also presents his fund of culture to the readers by using direct or indirect quotations. Especially direct quotations he borrowed from various cultures and different author lines are highly noticeable.

As a feature of style, the author often uses questioning method. This method not only prepares the reader for the writing, but also provides the author thinking loudly. It is especially remarkable that his first paragraphs start with question sentences. Sometimes, questions are directly the title of the essay. By using this method the author tries to focus the reader’s attention to the subject. The author uses a sharp and warning style to support and present his ideas effectively in the eye of the reader. So, he uses imperatives and necessitives while conveying the thoughts faithfully believed by him. As also stated by Nurullah Ataç, essay is indeed “The Country of I”. So, besides his ideas, it is also possible to follow the individual experiences of the author in his essays.

Hüseyin Su has an important place in Turkish Literature World as a story, criticism, biography, survey, essay writer and publishing director. Essays of the author, whose three of which were published, has a wide range of subjects. The core theme of his essays is derived by his considering of the writing as fundamental theme of his life. For him, it is the efforts of a believing, surrendered man to find the mystery of life by writing. According to him, writing is the projection and destiny of human; and weapon of hope.

The author has a significant sense of Turkish culture, tradition, moral values, Islamic beliefs and moral care that has shaped his essays accordingly. In his essays he has a wide range of subjects as; cultured who are steering the community, magazines, writing, author, intellectual, human, ballads and language. This variety of subjects shows that he is a multidimensional, cultured author. Author has a criticizing vantage point. An important aspect of his cultural writings is that; he is never hopeless; and he is always focused on the solution in all cases. His personal style is reflected by his essays written with individual sensitivities. Imperatives and necessitives, inverted sentences, poetry, some original archaic Turkish words are some significant features of his idealistic mood of writing. The Author, who is questioning, interrogating, investigating and presenting solution proposal, has formed a unique way of writing essays specific to him.

Keywords: Hüseyin Su, essay, writing, author, criticism.

Hüseyin Su, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının öykü, eleştiri, biyografi, deneme yazarlarındandır. Yazı hayatına *Edebiyat* dergisinde başlayan yazarın, çeşitli dergilerde yazıları yayımlandı. Nuri Pakdil'in yazı konusundaki teşvikiyle *Edebiyat* dergisinde yazmaya başlayan Hüseyin Su, Türk edebiyatında daha çok öykücü kimliğiyle tanınır. Öykü yazmasının sebebinin ise şöyle ifade eder. “İlk kez ‘yazı’ yazmak için oturduğumda, yazdığım ‘öykü’ oldu. Yazıya dönüşmek için bende birikenler öykülükmiş meğerse. Yazıya dönük düşüncüm, duyarlığım, duruşum ve dilim, bir ‘öykü’ kuracak malzemelermiş.” (Su, 2000: 253)

Hüseyin Su, öyküyle başlayan yazı serüvenini diğer türlerde de kalem oynatarak devam ettirmiştir. Bunlardan deneme türünde yazdığı yazılar, önemli bir yekûn tutar ve ayrı bir dikkatle incelenmeyi gerektirir. Yazarın; *Bir Yağmur Türküsü*, *Kalemin Yüğü*, *Yazı ve Yazgı* olmak üzere üç deneme kitabı bulunmaktadır.

İlk deneme kitabı olan “**Bir Yağmur Türküsü**”nün ilk baskısı 1999 yılında Hece Yayınlarından, ikinci baskısı ise 2015 yılında Şule Yayınlarından çıkar. Eser, dergilerde yayımlanan fakat bir araya geldiğinde tematik olarak bir kitap bütünlüğü sağlayabilecek yazılardan oluşmuştur. İlk baskıda yer alan öyküyle ilgili yazılar, ikinci baskıda yer almaz. “Bir Yağmur Türküsü” ve “Güneşin Doğuşunu Seyre Gidenler” adlı iki bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde deneme, tartışma, eleştiri; ikinci bölümünde ise kitaplardan hareketle yazılara yer verilmiş, ayrıca üç tiyatro yazısı da bölüme eklenmiştir. “**Yazı ve Yazgı**”nın ilk baskısı 2014, ikinci baskısı ise 2017’de Şule Yayınlarındandır. Kitap “Silahlı Sayfalar” ve “Yazı ve Yazgı” adlı iki bölümden oluşur. “Silahlı Sayfalar” kendi içinde numaralandırılmış on bölümden meydana gelirken “Yazı ve Yazgı” ise genel olarak yazı ve edebiyat temalı metinlerden oluşur. Şule Yayınlarından çıkan “**Kalemin Yüğü**”nün ilk baskısı 2014, ikinci baskısı ise 2017’de yapılmıştır. Kitap, yazarın da ifade ettiği gibi on sekiz yıllık bir zaman dilimi içinde Hece dergisinde yayımlanan yazılarından müteşekkildir. Uzun bir süreçteki düşünce, kültür, sanat ve edebiyat eksenindeki okuma ve değerlendirmelerini sunan yazar; bu eserinde, Diriliş düşüncesiyle ilgili görüşlerinden sonra iz bırakmış yazarlar hakkındaki görüş ve eleştirilerini aktarır. Atasoy Müftüoğlu, Mehmet Akif, Muhammed İkbâl, Necip Fazıl Kısakürek, Fethi Gemuhluoğlu, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Nurettin Topçu, Yahya Kemal Beyatlı, Namık Kemal, Cemil Meriç, Cahit Zarifoğlu, Nazım Hikmet, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar olmak üzere on yedi şair ve yazar hakkında incelemelerine yer vermiştir.

Denemelerinin İçeriği

Yazarın, kurmaca eserlerindeki düşünce yapısının anlaşılabilmesi açısından deneme kitaplarındaki yazıların okunmasının, anlaşılmasının önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Hüseyin Su, denemelerinde yazıyı, insanın bir iz düşümü olarak görür. Dolayısıyla insanın temel değerlerini ve eylemlerini yazıyla var etmeye ve ebedileştirmeye çalışır. Yazı mücadele etmenin ve umutsuzluğa karşı savaşmanın “silahı”dır. Yazarın denemeleri; insanın kişilik ve ahlak oluşumu, insanın körleşmesi, İslam ve Müslümanlık, gelenek, geleneğin sürekliliği; bir var olma aracı olarak yazı, yazarın yazma süreci, yazar, yazarın aidiyeti, yazarın ahlakı, Türk ve Batı edebiyatından yazarlar, aydın, topluma yön veren aydınlar; dil meseleleri gibi konular üzerine yazılmıştır.

Hüseyin Su için yazının önceliği; insanın yaradılışında kaleme “Tanrının birliğini ve O’ndan başka tapılacak olmadığını yazması”nın emredilmesiyle başlamış, bu süreçle birlikte insanoğlu yazgının çekim alanına girmiştir. Onun için söz ve yazı bir “eylem”dir ve yazar için yazı, kulluğun ifadesi ve ibadet bilincidir. “Uyarıyla uyarılan arasındaki engelleri kaldırmak için yazmıyor muyuz her zaman?” (Su, 2017b: 90) diyen yazar için yazmak ontolojik bir çabadır. Bu durumda yazar; “Yaşamak bilinciyle, dikkatiyle ve uyanıklığıyla tavır almak, tavır koymak ve yazmak durumunda.” (Su, 2017b: 90) Yazar bu kadar önemli olan yazma eyleminde nasıl bir tavır takınmalı, dikkati ne olmalıdır? sorusunun cevabı ise daha önceden haber verilen bir sarsılışla sarsılmadan birbirimizi sarsmak ve uyarmak üzere yazmak ve yaşamaktır. (Su, 2017b: 91)

Yazma sancılı bir süreçtir, doğumla eş değer acıları vardır. Bu durumda yazar, neden yazar? Bu sorunun çeşitli cevapları bulunur. İnsan kusursuzluğu aramaktadır, yazar da yaratma gücünün kusursuzluğunu görmek ve göstermek ister. Aslında yazar, bu sancılı sürece neden girdiğinin farkında değildir, neden yazdığını ise ancak yazarak fark eder. Çünkü yazı, “yazı” eyleminin kendisinden öğrenilir ve yazı sadece okura öğretmez yazara da öğretir, onun da duyarlılıklarını geliştirir: “Sonuçta yazı, yazarak öğrenilir ve yazının amacı da kendisinde içkindir; ancak yazdıktan sonra görürüz biz onu.” (Su, 2017b:99)

Aslında yazı, hayata müdahale etmektir. Yazar yaratarak, okur da yaratma eylemine sonradan katılarak hayata müdahil olmaya çalışırlar. Yaratma sürecindeki sancıyı yaşamasının asıl etkeni ise insanın fitratında var olan “estetik değer algısı” ve “sanat üretmek” arzusudur. Yazıyı bir “eylem” olarak gören Hüseyin Su için bir yazarın “yaz” emrini doğru anlaması gerekir. Yaz emrini anlamayan bir yazarın muhatabının da “oku” emrini anlaması mümkün olamaz. Yazının “farkına” varabilen yazarın da yazının sesini duyabilmek için çok özenli bir çaba ve dikkat göstermesi gerekir. (Su, 2017b: 108) Yazının farkına varabilen, kalemin yükünü taşıyan yazar ciddi bir sorumluluk almıştır: “Kalemin yükü, aslında yazarın da yüküdür.” (Su, 2017a: 7) diyen Hüseyin Su için hiçbir yazar, istese bile insan oluşunun sorumluluklarından bağımsız olarak yazamaz, daha doğrusu yazmamalıdır.

Günümüzde hayatımızın hemen her alanında etkili olan imaj döneminin edebiyattaki etkisine “Düşünsel Değerlere Sadık Kalmak” adlı yazısında yer verir. Yazarın kendine teklif edilen paraya göre yayınevi değiştirmesi, yazarların “kapak kızları”, kapak oğlanları” gibi kitaplarının kapaklarında gençlik pozlarını yansıtan fotoğraflarını kullanmaları, edebiyatın da yazarın da kaybetmesine neden olmaktadır, çünkü; “Yazarın kalemi değil konuşan ve yazan; bedeni ...” (Su, 2017b: 125) Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi ise düşünsel ve yazınsal değerlerde “bağlanma” bilincinin ve duygusunun kaybedilmesidir.

Bağlılık ve aidiyet kavramlarını sorguladığı yazılarından biri de “Aidiyet Dikkati”dir. Yazarın yazılarının, şiirlerinin yayımlandığı dergi, kitaplarının yayımlandığı yayıneviyle aidiyet dikkatinin olup olmaması gerektiğini sorgular. Aidiyet hissi; insanın duygu, düşünce, hayat tarzı yönüyle bir yere ait hissetmesi olduğuna göre, yazarın en temel seçimlerinden birinin de bu aidiyet kavramı üzerine belirginleşmesi gerektiği üzerine yoğunlaşır. Oysa günümüzde yazarların kendisine ait bir düşünceleri olmasından ve bir yazı dünyasından söz etmek neredeyse imkânsız hâle gelmiştir: “Edebiyat ve

düşünce değerlerinin bugün artık, 'öyle de olur böyle de, orada da olur burada da ...' mantığıyla odaksız, bağlamsız, hatta sorumsuz, uçları her yönden karmaşık ilişkilere açık, her yapıya eklenilebilir postmodern bir kazanda eridiği görülüyor." (Su, 2015: 16)

"Yazar ve Yazı Mekânları" adlı yazısında, yazarın yazmak eylemine tutkusunda yazı mekânlarının da payının büyük olduğunu söyler. Orhan Pamuk'un "*Bütün gün bir masada oturup çalışmayı, kâğıdın, kalemin kokusuyla bir odada yalnız kalmayı hiçbir zaman kaybetmeyeceği bir alışkanlık haline getirdiği*" (Su, 2017b: 135) sözlerinden de hareketle bir yazarın bulunduğu mekânın değil yazdığı mekânın önemli olduğunu ve yazarın asıl bu mekânın içinde yaşadığını ifade eder. Bu yazarların, yazı yazmak için kapandıkları mekânlarda yazı için kullandıkları araç gereçler, çalışma yöntemleri, verdikleri eserleri kadar önemsenir. Türk ve dünya yazarlarının yazdıkları mekânlardan örnekler veren yazar şu sonuca varır: "*Ne sessiz bir ortam ne de çok iyi bir yazı mekânı, çalışmasını beceremeyen, disiplinsiz bir yazara yazı yazdıramaz.*" (Su, 2017b: 142)

Hüseyin Su'nun üzerinde ısrarla durduğu düşüncedir "*Yazı, mutlaka yalnızlıktan doğar*" (Su, 2017b: 136) Yazmak için yalnız kalmak gerekir; ama yazı beklemekle gelip yazarı bulmadığı gibi yalnızlık da beklemekle bulunmaz, oluşturulur. Yalnızlık her yazara, yazarın yaşadığı koşullara göre değişiklik gösterir ama "*Yaşama tutkusu, yazma tutkusundan ağır basan yazarlarda, hayat endişesi, 'yazma yeteneğini yok eder.*" (Su, 2017b: 137) "Yazmak" adlı denemesinde, "*...öteki insanlarla aramıza her zaman bir mesafe koymak.*" (Su, 2015: 151) gerekir diyen M. Duras'ın fikirlerine katılan Hüseyin Su'ya göre, yalnızlık insanın tamamen insansız kalması değil, diğer insanlarla arasına mesafe koymasındır. Sürekli başkasının hayatını yaşayan, başkalarıyla kendisi arasına mesafeli bir duruş koyamayan bir insan yazarlık da başka bir işte de ortaya bir ürün çıkaramaz. William Faulkner'in yazarlık sırrı olarak dile getirdiği; "*Yüzde doksan dokuz yetenek... Yüzde doksan dokuz disiplin ... Yüzde doksan dokuz çalışmak...*" (Su, 2017b: 138) sözlerine yer veren Hüseyin Su, basit gibi görünen bu sözlerden ancak hayatı boyunca yazıyla bir dünya kuran insanların anlayabileceğini ifade eder. "*Sanatçı, gözünü karartıp kendisini işine kaptırandır*" (Su, 2017b: 138) diyen Faulkner, yazarın da ifade ettiği gibi yazarlığın ve sanatın iç huzuruyla hiçbir ilgisi olmadığını vurgular.

Hüseyin Su'nun üzerinde durduğu önemli kavramlardan biri de "insanın yazgısı"dır. Yazar, yazgıyı çaresizlik olarak değil, ileri bakmak bir sonrayı kurgulamak olarak algılar. Yazgı; "*... yaşamaktır; yaşadım diyebilmektir!*" (Su, 2017b: 30) İnsan gerek Doğu'da gerekse Batı'da sürekli olarak kaybolan insanlığın arayışı içerisinde. Mevlana'nın "Mesnevi"de, Ionesco'nun "Gergedanlar"da, Gabriel Garcia Marquez'in "Yüz Yıllık Yalnızlık"ta anlattıklarının ortak noktası insanın sahip olduğu değerleri kaybetmesi ve hakikati arama çabasıdır. Yazar, bütün bu olumsuzluklar karşısında umutsuz değildir: "*Sihirli dilin sihirli sözcükleri; değişim ve gelişim.... Bütün kapıları açıp kapatabiliyor. Çünkü insan kalmak ve insanca yaşamak çok daha zor.*" (Su, 2015: 29) Yazarın bakışı hep birliktelik üzerindedir. Yanımızdakinin eyleminin yok sayılarak kendi yaptıklarımızı, yazdıklarımızı, söylediklerimizi ön plana çıkarmanın hiçbir faydası olmadığı kanaatindedir: "*Çünkü insan olarak birbirimize ihtiyacımız var.*" (Su, 2015: 33)

Aydın kime denir? Sorumluluk sahibi insan, yazar kavramlarını tartışan Hüseyin Su, "Egemen Dilin Sonbaharı" adlı yazısında bu kavram üzerinde durur. Ona göre aydın, yazan ve düşünen bir insan olarak büyük ve derin bir sorumluluk duygusuna sahip olmalı ve bu sorumluluk duygusunu dürüstçe yerine getirerek taşınmalıdır. (Su, 2015: 61) "Decal'i Yardıma Çağırın Aydın" adlı yazısında da Enis Batur'un "aydın" tanımından da hareketle aydının iki önemli özelliğe sahip olması gerektiğini söyler: Farklı düşüncede olanlara saygı duymak, kınayıcı bir tavır içinde olmamak. "Dindarlaşma Üzerine Bir Polemik" adlı söyleşisinde ülkedeki dindarlaşma sürecinden rahatsız olan Oruç Auroba'yı eleştiren Hüseyin Su, bu tavrın aydın tavrı olamayacağını ifade eder: "*Aydınlarımızın, halkı müslüman olan bir ülkenin aydını olarak (ve hele de üzerinde konuşup yazdığı konu din olarak İslâmsa) kilise karanlığından kurtulup hiç olmazsa bir müsteşrik kadar bile olsa önünü görmesi ve nesnel olması gerekmez mi?...*" (Su, 2015: 87) Aslında yazarın asıl rahatsız olduğu, insanın gelişmesinin, geleceğinin

aydınlanmasının önünde engel olarak gördüğü asıl mesele, tek taraflı bakış açısıdır ki yazar bu durumu “körlük” olarak nitelendirir: “*İster muhafazakâr-sağcı körlük, isterse bohem-entelektüel körlük olsun; sonuçta hepsi de körlüktür.*” (Su, 2015: 37) “Güneşin Doğuşunu Seyre Gidenler”de Hasan Kanafani'nin “Güneşteki Adamlar” adlı romanından hareketle Filistin meselesi karşısında duyarsız olunmasını, Filistinlilerin ve öteki Müslümanların amaçlarının, sevinçlerinin yansıtılmamasını da bir aydın sorumluluğuyla ele alır. Filistinlilere yanlış bir yaklaşımla eğilmemiz ve sanat ve edebiyat karşısındaki kayıtsız tavrımız bu duruma neden olmaktadır.

Topluma yön veren kişilere yazılarında sıklıkla yer veren yazarın, kişilere ideolojik olarak yaklaşmaması, çok farklı düşünceden kişileri sosyal ve edebî hayata katkıları yönüyle değerlendirmesi yazılarının önemli özelliğidir. “Nobel Edebiyat Ödülü Kime Verildi?..” adlı yazısında Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat ödülü almasının objektif olarak tartışılmamasını eleştirir. “*Değeri konuşamayız ve yüceltemeyiz; bir şeyi bütün yönleriyle ele almasını, haksızlık etmeden değerlendirmesini, çoğaltmasını bir türlü beceremeyiz.*” (Su, 2015: 73) Orhan Pamuk'un yaklaşık yirmi yıl boyunca Nobel ödülüne profesyonel bir yazar olarak yatırım yapmasına rağmen, kendisine, romanlarıyla değil de Türkiye aleyhine bir söylemle ödül aldı dedirtmesini de yine bir aydın kimliğiyle eleştirir.

Yılmaz Güney'in “Sonsuz Bekleyiş” isimli toplu şiirlerinden hareketle, buradaki şiirlerin otuz yıllık bir süreçteki sanat, edebiyat, dostluk ortamlarının sıcaklığını, sesini taşıdığını söyler. Şairin mısralarından hareketle, onun şiirlerindeki yaşama direnişi hakkında şunları söyler: “*Genelde sanatçı, özelde şair duruşu, algılayışı ve müdahalesi ne denli çok tartışılırsa tartışılsın, onun farklılığı, kendinceliği, kalcılığı, tahrip ya da tamir ediciliği, etkinliği ve insana yakınlığı genel kabul görmüştür her zaman.*” (Su, 2015: 199)

Kalemin Yüku'nde Türk fikir ve edebiyat dünyasında iz bırakmış, toplumu şekillendiren aydınlar, yazarlar hakkındaki düşüncelerini ve eleştirilerini dile getirir. *Düşünce Tabyasında Bir Batarya* olan Atasoy Müftüoğlu, kişiliği, düşünceleri, duruşu, eleştirileri ve önerileri ile birçok düşünce ve hayat üzerinde etkili olan “*zamanın işaret taşlarından biri, bir yenileyici ve bir öncü*”dür. Mehmet Akif, ilkeli, inançlı, hiçbir şey için başını eğmeyen, ilkelerinden ödün vermeyen *Karakter Abidesidir*. Muhammed İkbâl'in yol gösteren bir “işaret” olduğunu, onun Mehmet Akif'le aynı etkiyi bıraktığını ifade eden yazar, İkbâl'i, 1923'te İslam coğrafyasında olup bitenleri Türkiye özelinde gerektiği kadar anlamaması yönüyle eleştirir. (Su, 2017a: 91) Necip Fazıl “Büyük Doğu”, Sezai Karakoç “Diriliş”, Nuri Pakdil “Edebiyat”, Nurettin Topçu “Hareket” dergisi ile özdeşleşmiş şahsiyetlerdir. Fethi Gemuhluoğlu, yol gösterici olması; Rasim Özdenören, İslam düşüncesine katkıları ve yol açıcı olması yönüyle; Cemil Meriç, entelektüel kimliği; Yahya Kemal, Namık Kemal, edebiyatçı ve düşünür kimliği; Cahit Zarifoğlu, sanatçı şair kimliğiyle ele alınır. “Türkçe'nin Sürgün Şairi” Nazım Hikmet, “Türkiye'nin ruhunu arayan adam” Kemal Tahir, samimi ve yalın bir edebiyatçı olan Orhan Kemal, araftaki aydın Ahmet Hamdi Tanpınar'da yazarın tahlil edip değerlendirdiği yazarlardan. Hüseyin Su, ele alınan bu şahsiyetlerin toplum açısından önemini şöyle dile getirir: “*Toplumsal maceramızı, bu sürecin kahramanlarının ve düşünsel, siyasi mimarlarının yeterince anlaşılmasıyla kavrayabiliriz ancak. Bu çaba, onlar için değil, kendimiz içindir.*” (Su, 2017a: 222)

Dil ve Üslup

Geniş bir konu yelpazesine sahip olan; hayat, sinema, kültür, felsefe gibi hemen her tür konuda yazılan denemenin diğer türlerden ayrılan önemli özelliği, üslubudur. Bu konuda Gürsel Aytaç şu tespitlerde bulunur: “*Edebiyatın bütün türlerinde konu kadar biçimin, yani neyin işlendiği kadar nasıl işlendiği önemliken denemede nasıllık, biçim ve üslup, konudan daha önemlidir. Hatta denilebilir ki konu, denemeci için ancak vesiledir, bir konu vesilesiyle; yazmaya koyulur. Gördüğü, yaşadığı bir olay, okuduğu bir eser, onu bu konuda çağrışımlarını, eleştirilerini, görüşlerini, algılayışını dile getirmeye çağırır.*” (Aytaç, 2007: 21)

Hüseyin Su ele aldığı konular, konulara yaklaşım tarzı, kullandığı dil açısından özgün bir deneme yazarıdır. Bilgi birikiminden hareketle bakış açısı doğrultusunda metni kaleme alır. Onun denemelerinde ironi, bir anlatım biçimi olarak önemli bir yer tutar. “Aidiyet Dikkati” isimli yazısında; yazarların yazı ve şiirlerini aynı anda birkaç dergiye birden göndermeleri üstelik bu dergilerin de birbirlerinden oldukça farklı çizgiler taşıyan yayımlar olmalarını, bu şair ve yazarların, edebiyat âlemini yanılarak kendilerini büyük yazarlar arasına koymalarını ironik bir üslupla eleştirir: “*Bu denli “profesyonel” bir yazarın yazı ve düşünce bağlamını, aidiyetini, duruşunu anlamak mümkün mü?*” (Su, 2015: 18) “*İlk şiirini, ilk yazısını derginize gönderdiğini söyleyen bir yazar ve şair adayının aynı ayda iki dergide ve üç internet sitesinde daha yazı ve şiirin yayımlandığını görünce hayretler içerisinde ne denli büyük ve ünlü bir sanatçıyla karşı karşıya olduğunuzu görüyorsunuz!...Sanal edebiyat âlemindeyse zaten herkes Nobel’e aday büyük bir yazar; hem de ilk yazısı ve ilk şiiriyle...*” (Su, 2015: 19)

“Egemen Dilin Sonbaharı” adlı yazısında; kendi ülkelerinin gerçeklerinden uzak, önyargılı sözde aydınları eleştirir: “*Nuri Pakdil’in ve Edebiyat dergisinin sağcı olup olmadığını ayırt edemeyecek kadar sığ ve önyargılarının ardındaki dünyadan bile habersiz, kırk yıldan beri Fransa’da yaşayan bir Türk aydını!..*” (Su, 2015: 67)

Yazarın büyük bir kültür birikimine sahip olması deneme türünün gereklerinden biridir. Denemelerin genelinde gerek Türk edebiyatından gerekse dünya edebiyatından çok fazla yazar, yazı ve kitaba ayrıntılı olarak yer verildiğini görmekteyiz. “Bir Yağmur Türküsü”nde insanlığın kayboluşunu, insanın bir arayış içerisinde olduğunu anlatırken düşüncelerini Mevlana’nın “Mesnevi”sinden, Ionesco’nun “Gergedanlar”ından, Gabriel Garcia Marquez’in “Yüz Yıllık Yalnızlık”ından örneklerle, Kafka’nın Gregor Samsa’sının yaşadığı değişime yer vermesiyle destekler. (Su, 2015: 21)

Deneme yazarı, düşüncelerini desteklemek için doğrudan ya da dolaylı alıntılara sık sık yer verir. Hüseyin Su da gerek doğrudan gerekse dolaylı yaptığı alıntılarla okuyucuya kültür birikimini sunar. Ama özellikle çok farklı kültürlerden farklı çizgilerden yazarlardan yaptığı doğrudan alıntılar dikkat çekicidir. Bilindiği gibi Hüseyin Su’nun yazarlık kariyerinde ve denemelerinde Nuri Pakdil, bir düşünce adamı olarak önemli bir yer tutar. Yazar, “Her Zaman Nerede Yanlış Yapıyoruz?” adlı yazısında birlik ve beraberliğin öneminden bahsederken Nuri Pakdil’in cümlelerini araya girmeden aynen aktarır: “*Birbirimize ters düşme yok, bütünleme vardır birbirimizi... Hiçbirimiz bütüncük sağlıklı değiliz. Özeleştirir en çok bu dönemlerde gereklidir. Yabancılaşma lâvı, hepimizi bir parça yakmış olabilir. Absürd bir ölüdür yabancılaşma. Hepimiz bir parçasından tutarak evin dışına çıkarıyoruz. Ev, uygarlığımızın yüzyıllar boyunca içinde olduğu yurttur.*” (Su, 2015: 33) Yazının da her sanat gibi incelikten doğduğunu, gerek okuyucunun gerekse yazarın, yazının farkına varması gerektiğini anlattığı “Yazı Bir İçkaledir” adlı yazısında kendi düşüncelerini desteklemek için Camus’nün cümlesini yorumlayarak verir. “*... savaşmak ve kavga etmek için yazıya başvurmayız, yazıyı kullanmayız; ama yazının tabiatını bozmadan yazarak savaşmış oluruz. Çünkü herhangi bir şeyin tabiatını bozmak, kerih görülmüştür. Buradan yarar umamayız.*” (Su, 2017b: 107)

Yazar, bir üslup özelliği olarak soru sorma yöntemini sıklıkla kullanır. Bu yöntem okuyucuyu yazıya hazırladığı gibi yazarın da sesli düşünmesini sağlar. Özellikle ilk paragrafların soru cümlelerinden oluşması dikkat çekicidir. “Yazı Bir İçkaledir” adlı yazısında soru cümlelerinden oluşan uzun bir giriş paragrafıyla karşılaşırız: “*Bir yazar, neden yazar? Yazı özünde neyi aktarır? Kime aktarır? Neyi biriktirir sonuçta? Sorumluluk bağlamında yazarına ve okuruna neyi dağıtır? Bir yazarın yazdığı yazı, onun bütün ilişkilerinin üstünde, dışında ve ufkunda mıdır? Yoksa kendisi için bir anlama, kendisini ve varlığı ifade yolu mudur? Bir açılma ya da sığınma yöntemi midir? Yoksa bir iletişim kurmanın en uygun yolu mudur? Bunların hepsi mi, yoksa hiçbirisi mi? Yazan insan, önce bu sorular üzerinde düşünmeli?*” (Su, 2017b: 103) “Bir Yazma Hikâyesi” başlıklı yazısının ilk paragrafı da; “*Bir yazarın Yazma Hikâyesi, ilk ürünlerini yazmaya başladığı zaman mı başlar? Yazıyı*

tanıdığına mı, ne yazdığını anladığına mı, yoksa ne yazması gerektiğinin, daha doğrusu yazının ve yazmak eyleminin bilincine vardığına mı başlar?" (Su, 2017b: 149) sorularından oluşur. Sorular bazen doğrudan denemenin başlığıdır ki yazar bu yöntemle okuyucunun dikkatini konuya yoğunlaştırmaya çalışır: "Yazar, Niçin Yazdığını Bilir mi?" "Her Zaman Nerde Yanlış Yapıyoruz?", "Nobel Edebiyat Ödülü Kime Verildi?", "Ödüller Neyi Koruyor? "Âraftaki Aydın Hangi Tanpınar?"

Yazar ileri sürdüğü görüşlerin, muhatabı üzerinde etkili olabilmesi için keskin ve uyarıcı bir üslup kullanır. Dolayısıyla, büyük bir inançla bağlandığı düşüncelerini iletirken emir ve gereklilik ifadelerini kullandığı görülür. *"Bu nedenle sözü yere düşürmemek için hiçbir zaman muhatabın topukları hizasından söylenmemesi ve yazılmaması gerekir." (Su, 2015: 61) ".....ister yazar, ister okur olsun bir insan, yazıyı bir yol olarak seçmişse, önce bunu başarmak durumundadır." (Su, 2017b: 106) Devrik cümleler Hüseyin Su'nun üslubunun özelliklerindedir. Yazar, konuşma dilinin samimiyetini yazıya aktarırken bazı ifadelerine şiirsel bir üslup da kazandırır: "Ezeli ve ebedi ve evrensel bir aşkın türküsidür söylediğimiz." (Su, 2017b: 23) "Öyleyse şimdi, herkes katılmalı bu onur savunmasına!" (Su, 2017b: 43)*

Nurullah Ataç'ın da ifade ettiği gibi aslında deneme "Ben'in ülkesidir. Bu nedenle, denemede yazarın düşüncelerinin yanı sıra bireysel tecrübelerini takip etmek de mümkündür. Kendi yazarlık serüveninden bahseden Hüseyin Su, "Edebiyat" dergisinde Nuri Pakdil'in yazdıklarını ısrarla istemesi üzerine "Edebiyat" dergisinin manifestosu doğrultusunda oluşan hukuklarının bozulacağı endişesiyle ilk öyküsünü ve ilk yazısını götürmek zorunda kaldığını söyler. Nuri Pakdil o gün ona Hüseyin su adını koyar ve yazar o günden sonra aynı bağlanma bilinci ve inancıyla, eylem ve amel bağlamında yazmaya devam ettiğini ifade eder. (Su, 2017b: 100) Bazı denemelerinde de duygularını çok samimi olarak dile getirir. Örneğin, İlhami Çiçek'in ölümü haberini aldığı ana dair duygularını şöyle ifade eder: *"İster sevindirici olsun, isterse üzücü, hiçbir haber o denli belleğimde yer etmedi. Kalbimi yakmadı. Gece yarısına dek sokaklarda dolaşım." (Su, 2015: 61)*

Sonuç

Hüseyin Su; öykü, eleştiri, biyografi, inceleme, deneme yazarlığı ve dergi yayın yönetmeni olarak Türk edebiyat dünyasında önemli bir yere sahiptir. Bu güne kadar üç deneme kitabı yayımlanan yazarın denemeleri konu açısından çeşitlilik gösterir. Hüseyin Su'nun hayatının temelini yazıyı alması, hayatını yazıyla doldurması denemelerindeki temanın da özünü oluşturmaktadır. Onunki, inançlı, teslim olmuş bir insanın, hayatın gizini yazarak arama çabasıdır. Ona göre yazı, insanın iz düşümü, yazgısıdır; mücadelenin, umudun silahıdır.

Türk kültürü, gelenek, manevi değerler, İslam itikadı, manevi dikkat gibi hassasiyetlere sahip olan yazarın denemeleri de bu dikkat çerçevesinde şekillenir. Denemelerinde fikir hayatımıza yön veren kişiler, dergiler, yazı, yazar, aydın, insan, türküler, dil gibi çok geniş bir konu yelpazesi vardır. Konularının çeşitliliği de onun çok yönlü, kültürlü bir yazar olduğunun göstergesidir. Eleştirel bakış açısına sahip olan yazarın kültürel yazılarının dikkat çekici özelliği, yazarın hiçbir zaman umutsuz olmaması ve her durumda soruna çözüm odaklı yaklaşmasıdır. Bireysel hassasiyetle kaleme alınan yazılar, kişisel üslubunu yansıtmaktadır. Emir ve gereklilik kipleri, devrik cümleler, şiirsellik, yer yer kullanılan öz Türkçe kelimeler yazarın idealist anlatım tutumunun öne çıkan özellikleridir. Soran, sorgulayan, irdeleyen, çözüm önerisi sunan yazar, denemelerinde kendine has bir üslup oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

Aytaç, G. (2007). **Deneme Üzerine Bir Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışması**. Ankara: Hece Yayınları.

Su, H. (2017a). **Kalemin Yükü**. İstanbul: Şule Yayınları.

Su, H. (2017b). **Yazı ve Yazgı**. İstanbul: Şule Yayınları.

Su, H. (2015). **Bir Yağmur Türküsü**. İstanbul: Şule Yayınları.

Su, H. (2000). *Soruşturma: Öykü Türünün Sizdeki Yazınsal Karşılığı Nedir? Öykülerinizi Nasıl Yazıyorsunuz?*”, **Hece, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı**, S. 46/47, s. 253